

empolsinats, dintre seu hi ha un forat immens fruit de l'extracció de la matèria primera. El paisatge ens acompanya amb els vessants retallats de les pedres.

Parlant encara de l'aprofitament de la matèria primera, de manera directa, hem d'enumerar l'ús i l'aprofitament de l'aigua. Per una part, les plantes embotelladores d'aigua que s'han anat incrementant a mesura que l'aigua de l'aixeta ha declinat el seu gust cap al clor i que la societat ha ponderat molt el fet de beure aigua com una mesura de salut i cura del cos. En aquesta línia ens acostem als balnearis que aprofiten les aigües termals procedents de l'interior de la terra amb la presència de gas i multitud de sal minerals. Des dels clàssics llatins es té notícia del seu ús terapèutic i per al benestar. En aquests llocs tan precisos s'hi troba la toponímia d'origen llatí caldes o d'origen àrab: alhama que han donat lloc a municipis com Caldes de Montbui, de Malavella, d'Estrac a Catalunya i Alhama d'Aragó, de Múrcia i de Granada.

Mites i llegendes

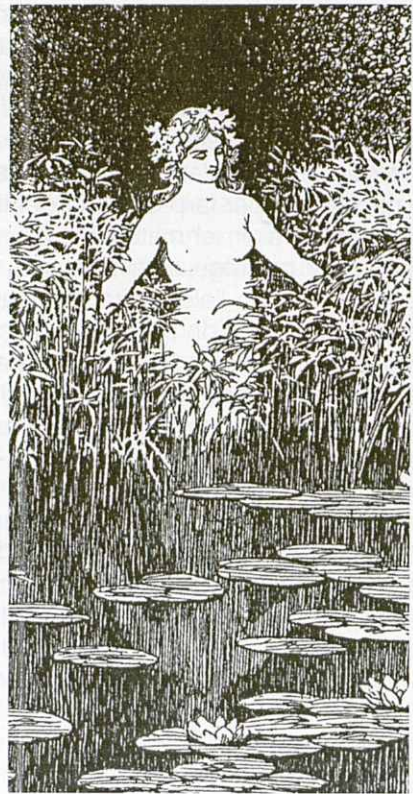
Solitud

Jo som Floridalba, la més petita de les encantades de la Gorga. Tinc al cor de la muntanya un palau tot fet de polsina de les estrelles i de conquilles de la mar salada i les pilastres de la sala taidades dels ossos del gigant Veutacrusques.

Caterina Albert i Paradís

Les muntanyes han estat considerades alhora espais difícils i inaccessibles, sovint se n'han fet objectes de veneració i culte. Hi ha arreu cims on s'hi venera la divinitat ancestral perquè el cim està prop del cel i resulta poc visible a l'ull humà a causa de la boira i la inclemència del clima. Un altre obstacle, és el difícil accés a causa del relleu abrupte o per la presència de feres salvatgines. Tot aquest conjunt de fets hostils a l'ésser humà ha fet d'algunes muntanyes llocs de difícil habitatge. Des d'un punt de vista religiós coincideix que sovint es venera el que es desconeix, és magnífica i sovint intervé l'element màgic que connecta la por ancestral dels éssers humans davant els fenòmens desconeguts. Podríem dir que la soledat, el silenci i el fred dels primers que van trepitjar les Valls de Núria, entre els marcòlics grocs, els havia de fascinar tant com esporuguir.

El paisatge fet de valls i muntanyes han estat i són font d'inspiració musical i literària. Podem escoltar les melodies del poema musical *Empúries* del músic granollerí Josep Ma. Ruera, la sardana Sant Martí del Canigó de l'emblemàtic músic Pau Casals. La naturalesa ens porta a la creació de llegendes i mites, l'arrelament de creences populars i l'elaboració de refranys. La subtilitat de les formes, les remors estranyes dels gorgs, les llums i ombres creen en l'imaginari humà un estol de personatges que superen la forma humana i traspassen la barreira de la realitat: les aloges de les Tunes prop de Banyoles, la goja de Mirmanda, la fada Flordeneu del Canigó, les fades de Sant Miquel del Fai, ens

La dona d'aigua,
gravat de l'obra d'Apel·les Mestres *Liliana* (1907)

transporten als paisatges que una realitat recreada ens meravella, captiva i esglaija.

A les Guílleries hi ha la tradició d'un gegant que es va convertir en roca, descansa i fa paret al Pantà de Sau. Encara a les Guílleries ressonen les passes del bandoler Serrallonga, que la tradició ha explicat i es troba en el *Romancer Català*. El paisatge ombrí i sovint enigmàtic ens parla de la presència de les bruixes, dones allunyades dels pobles perquè tenien poders màgics. Cal dir que, vistes des d'ara, sovint aquests poders eren l'observació i coneixement de la vida natural: les plantes remeieres, atendre a parts, procedir a cures que modernament ha adoptat la ciència. Pel que fa als poders sobrenaturals potser encara ho segueixen essent i potser encara és tot un ritus desconegut apropar-s'hi.

Sovint hi ha el coneixement ancestral de la vegetació, vinculada a la vida de la pagesia a la muntanya, és el cas de tenir al costat d'una creu de palma i una ferradura una carlina oberta penjada a la porta perquè aquesta flor popularment s'identifica amb el sol i esdevé símbol protector de la casa i dels seus béns. Amb la mateixa funció protectora de la llar es coneix el matafoc teranyinós que viu als llocs granítics, antigament es creia que guardava les cases dels llamps.

Els paisatges de muntanya són font de tradicions que arrenquen del coneixement més proper de la naturalesa, fascinant i desconegut i projecten aquest éssers, a través del llenguatge a les llegendes, rondalles que són una de les arrels de la cultura d'un país. En aquest sentit, la potència que desprenen les muntanyes és formidable.

A mesura que ha augmentat el coneixement de la naturalesa, han millorat els mitjans de comunicació amb l'ampliació dels camins de pas, la construcció